

OPBOUW

WEEKBLAD TOT OPBOUW VAN HET GEREFORMEERDE LEVEN

uitgave van de gereformeerde persvereniging „opbouw“

Adres redactie: ds H. Amelink, Waal 5, Langerak (Z.-H.)

Administratie: Drukkerij Steenberg, Slotlaan 220, Zeist

De twee beesten van Openbaring 13

(2)

Een zaak van coöperatie

Duidelijk is de samenhang, zelfs de coöperatie van het beest uit de aarde met het beest uit de zee, de wereldmacht van het Nieuwtestamentische tijdvak, want: het oefent al de macht van het eerste beest (uit de zee) voor diens ogen uit.

Dat is niet alleen een kwestie van „onder controle, onder toezicht staan“.

Je zou kunnen zeggen: het geeft zijn voorstelling, het vertoont zijn gunsten (tekenen!) voor en ten behoeve van de wereldmacht. En dat met graagte!

Er is een innige samenwerking en verbondenheid tussen die beide en tegelijk danst het naar de pijpen van het eerste beest.

Het doel en het effect wijzen ook duidelijk in die richting: het bewerkt, dat de aarde en zij die daarop wonen, het eerste beest zullen aanbidden; met als herinnering: welks dodelijke wond (toegebracht door het zwaard van het evangelie?) genezen was (vs 12).

Nadere kwalificatie

Tenslotte wordt nog expres vermeld dat het beest opkwam uit de aarde.

„Aarde“ wordt hier klaarblijkelijk gebruikt als tegenstelling van (het beest uit de) „zee“.

Maar, beiden, aarde en zee, zijn symbolen. Met de zee is o.i. duidelijk bedoeld, zoals vaker in Openb., de volkerenzee, m.a.w. de mensheid of de mensheid.

En deze mensheid is het nu die op ingenieuze wijze o.i. dan maakt van „de aarde“. Dat moet e.g. dan zoveel betekenen als de mogelijkheden die deze aarde als ruw werkmateriaal biedt. Zo komen we terecht bij de caricatuur van Gen. 1, waar de mens, geschapen als Gods beeld, de macht krijgt om „de aarde“ te onderwerpen. Dat blijkt uit te lopen op stede-bouw (Kaïn-Henoch I), Jabal (tenten: agrarische ontwikkeling), Jubal (citer en fluit: kunst en cultuur), Tubal-Kaïn (bewerking van koper en ijzer: techniek). De „aarde“ biedt de mens onvoorstelbare mogelijkheden tot een harmonische ontplooiing. Het „bijna goddelijk hebt Gij hem gemaakt“ is bepaald geen overdreven uitdrukkingwijze (Ps. 8).

Het menselijk kunnen

Daarmee keren we terug naar „het beest uit de aarde“ van Openb. 13. Een beest dat „grote tekenen“ doet, zodat het zelfs vuur doet neerdalen op de aarde. En nu stellen we opnieuw de vraag: Van welke macht (want dat is 't), kan dit alles gelden — in het Nieuwtestamentische tijdvak? Een — nog iets nauwkeurig — nádat het beest uit de zee die dodelijke slag is te boven gekomen: de dodelijke wond is genezen.

De meest waarschijnlijke oplossing lijkt ons dit: Dit beest symboliseert, ver-beel-t

het menselijk kunnen, de wetenschap en techniek (uit de aarde) die voor niets staan (grote tekenen = wonderen).

Nu moeten we oppassen. Want de vraag laat zich stellen: is de wetenschap dan diabolisch? Schuilt er in het technisch kunnen van de mens iets duivels? Is de beheersing van de aarde door de mens in strijd met Gods wil?

Geen sprake van. De voortschrijding van de techniek, de industrialisering, de automatisering, de stroomversnellingen van „uitvindingen“ vormen eigenlijk een ontzagwekkende demonstratie van de onvergelykbare gaven, waarmee God de mens heeft toegerust, om in steeds majesteteilijker vorm Zijn beeld en gelijkenis (Ps. 8, Gen. 1) te kunnen zijn. Maar het wordt anders wanneer deze wetenschap en techniek zich in dienst stellen van de „koninklijken van deze aarde“ — het éérste beest (uit de zee), welke een coöperatie, een samenwerking ontstaat tussen het menselijk kunnen en de menselijke machtsconcentratie, die zich tégen Gods rijk richt.

Christus deed tekenen ten behoeve van de mensen omwille van het evangelie. Dit beest doet tekenen t.b.v. de anti-goddelijke wereldmacht, omwille van het verzet tégen het evangelie, opdat de mensen het béést zouden aanbidden (13 : 4).

Grote tekenen

We letten nog even op de „grote tekenen“, waarbij meegedeeld wordt dat het beest zelfs vuur uit de hemel op aarde deed neerdalen ten aanschouwen van de mensen.

Als Elia nú in Frankrijk, Rusland, Amerika of China de „baäls-priesters“ had uitgedaagd, had hij lik op stuk gekregen. Er was vuur uit de hemel neergedaald, meer dan hem lief was.

Sterker — wat Gód deed met Sodom en Gomorra, deed ('t is al verleden tijd!) de mens met Nagasaki en Hiroshima. En dat was nog maar een klein begin. Sindsdien zijn we zoveel „verder“, dat wetenschapsmensen gaan vrezzen voor een ketting-reactie die mogelijk onze hele aarde zou vernietigen.

't Zijn tékenen, grote tekenen, publiek voor ieder waarneembaar; wie ogen heeft om te zien, die zie toe wat er voor zijn ogen bezig is te gebeuren.

Mensen presteren dit alles. Mensen die elkaar vinden, aanvullen, verstaan op het gebied van wetenschap en techniek. De spraakverwarring lijkt achterhaald; de eenheid — althans op deze punten — hersteld.

We kunnen ook zeggen: de vertraging, de weerhouding van het menselijk kunnen, door God bewerkt na de zondeval, zondvloed en spraakverwarring, is bezig te verdwijnen. Gaandeweg nu de mensheid tonen wat zij in haar totaliteit vermag tegen God. Zij het, dat God bij voorbaat door Johannes laat aantekenen, dat ook dit nieuwe „Babel“ ten val zal worden gebracht (Openb. 18).

Het beeld

Is het een wonder dat dit beest uit de aarde hen verleidt die op de aarde wonen, de wereldmacht die hem gegeven zijn te doen voor de ogen van het beest (uit de zee)?

De mis-leiding van de mensen is het beoogde doel van het beest uit de zee, van de wereldmacht in optima forma. De zuigkracht van de grote tekenen is zo enorm, dat de mensheid er door gebiologeerd wordt, er zich aan vergaapt.

Dat krijgt zelfs een religieus tintje (in zoverre zou men hier terecht kunnen denken aan valse profetie). Want mensen bereiken het hoogtepunt van het menselijk kunnen — en de mensen, de massa valt ervoor. De mens knielt in aanbidding neer, niet voor zijn Schepper, maar voor zichzelf en het werk van zijn eigen handen. Niet beseffend dat hij zo (opnieuw) gekraak heeft, dat hij in werke knielt voor de draak en diens voor-naamste handlanger: het beest uit de zee. Dat is de eerste en laatste troef, die satan uitspeelt: de mensen in de waan brengen, dat zij vrij zijn. Zo wordt de mens nu werkelijk verleid tot dat waarvan hij in eerster instantie droomde: aan God gelijk te zijn. Daarmee is dan tegelijk het ideale klimaat geschapen, om aan deze namaak-religie een bepaalde gestalte te geven. Immers nú zegt het onderdanig beest uit de aarde tot de mensen dat zij een beeld moeten maken voor het beest (uit de zee).

Wat is een beeld?

Een beeld — dat is voluit een religieuze zaak. We zagen eerder al eens dat het bij een beeld niet gaat om reproductie, om uiterlijke gelijkenis. Evenmin als het gouden kalf een goedlijkende afbeelding van God bedoelde te zijn, zal het hierbedoelde beeld duidelijk de gelijkenis tonen van het beest uit de zee.

Dat bemoeilijkt de herkenbaarheid — anders zouden de mensen misschien wel schrikken. De representant van de baarlijke duivel kon dan wel eens een averechtse uitwerking hebben. Maar dank zij het gebrek aan uiterlijke overeenkomst (de herkenbaarheid op het eerste gezicht) is de verleidingskracht alleen maar groter en gevaarlijker.

Een beeld beoogt te zijn: de belichaming, de representatie, de ver-tegenwoordig-er van wat men als godheid wil aanbidden. En in het oude denken is in een beeld de (af)god zelf aanwezig. Ook het moderne heidendom kent zijn afgoden en richt er bij wijze van spreken een beeld voor op.

In welke vorm krijgt het beest uit de zee dan nu gestalte? En wel zó, dat herkenning uiterst moeilijk is? Je zou het ook zo kunnen formuleren: hoe vermomt zich dit beest uit de zee, deze wereldmacht?

E. R. Postma - Breukelen

KERKELIJK *Leven*

De situatie

(SLOT)

We willen in dit laatste artikel ons bezinnen op de situatie, waarin de kerken „buiten het verband” zich bevinden en wat hun daarin te doen staat. Dat kan in één artikel maar zeer onvolledig gebeuren. Maar iets kan er toch wel van gezegd worden.

Met „buiten het verband” bedoelen we buiten het verband „Hoogeveen”. In kerkverbandelijk opzicht gezien staan daardoor verschillende gemeenten geïsoleerd. Niet alle. De kerken in Noord-Holland komen regelmatig samen in classicaal en particulier-synodaal verband. Andere kerken in classicaal verband. Maar met alle kerken is dat toch niet het geval. Dat ligt in de aard van de zaak. We verkeren nog in een overgangstoestand. Er is nog geen sprake van consolidatie.

Een ding moet hierbij trouwens niet vergeten worden: Het samenkomen in kerkverbandelijke zin is voor verschillende kerken in de laatste jaren weinig vreugdevol en evenzeer weinig profijtelijk geweest. Massa's tijd en massa's papier zijn verknoeid aan onbelangrijke en zelfs verkeerde bezigheden. Kracht en gezondheid is er door verslonden. Velen hebben er een kater van overgehouden. Dat ze huiverig zijn om nu weer „zo'n kerkverband” aan te gaan is begrijpelijk. Het zou zelfs een beetje vreemd zijn indien het anders was. M.a.w. deze reactie is te begrijpen. Wie haar niet kan billijken geeft daardoor blijk weinig mensenkennis te bezitten.

Dat men echter elkaar niet wil loslaten wordt m.i. steeds meer duidelijk. De geestelijke gemeenschap zoekt men wel. En dat is een verheugend teken. Zij is ook de eerste en het draagvlak — als het goed is — voor een ook in het organisatorisch tot uiting komende gemeenschap.

Intussen zijn we er hiermee niet.

Het is onmogelijk tot een zuivere positiebepaling te komen vanuit het leven-in-reactie. De reactie heeft altijd iets sterk gevoelsmatig en daardoor ook iets van tijdelijke aard. Na enige tijd boet zij in kracht in. Een volgende generatie heeft er geen deel aan en vraagt weer naar een zakelijke, principiële aanpak van de kwestie.

Daarom zullen we boven die reactie-gevoelens moeten zien uit te komen om de zaken weer nuchter te bekijken.

De kerk is een geestelijke grootheid, maar dit betekent niet dat zij niet in uiterlijke, zichtbare vorm aan de dag treedt. De stelling is in de vorige eeuw wel verdedigd dat de kerk er alleen is als zij 's zondags in de samenkomst bijeen is, maar dit is geen moment vol te houden. Hoe men het wendt of keert, Christus heeft haar ook een uitwendige, zichtbare, institutionele gestalte gegeven, met ambten en sacramenten. Door de doop worden we zichtbaar in de concrete gemeente ingelijfd. Door kerkdienst en avondmaal belijden we concreet de gemeenschap met elkaar en met de drieënige God. Het institutionele strijdt niet met het geestelijke, maar is er uitdrukking van en tegelijk instrument.

Dat dit ook voor de kwestie van het kerkverband van betekenis is, is duidelijk. Men kan daartegen niet opponeren vanuit het geestelijk karakter van de kerk en van de gemeenschap der plaatselijke kerken. Als dit duidelijk wordt ingezien is er reeds het een en ander gewonnen.

Hiermee is over het kerkverband zelf nog niets gezegd, alleen de weg tot een zuiver denken en spreken erover geëffend en hindernissen op die weg opgeruimd. Het is intussen een zaak, die sine ira et studio be-

sproken zal moeten worden, waarbij ook de vraag naar de handhaving van de belijdenis en de zorg voor toekomstige predikanten — een dringend vraagstuk — betrokken zal dienen te worden.

Bij alle hier aanwezige moeite is, als ik het goed zie, één moeilijkheid, die vroeger zelfs tot scheuring heeft geleid, niet aanwezig, nl. het staan op de ongewijzigde zgn. Dordtse Kerkorde. Deze is zo uitvoerig en voor het doorsnee gemeentelid zo onleesbaar en meermalen onverstaaenbaar, dat daaraan zeker wat zal moeten gedaan worden.

Hierover thans niet meer.

—o—

Het zal voor onze kerken zaak zijn dat zij zich haar situatie goed indenken. Zoals zij er nu zijn, zijn ze er door de breuk, die in de vrijgemaakte kerken is geslagen... een breuk, die zij niet hebben begeerd, maar die haar tegen haar begeren is opgedrongen. Dit houdt niet in, dat het leven voordien „in het kerkverband” overal bepaald vreugdevol was. Jaren van spanningen en moeiten liggen achter ons. Maar de breuk is niet begéerd. We hebben ook niet onder de triumfantelijke roep om een nieuwe reformatie de breuk gezocht. Ze is ons opgedrongen.

Daarom moge alle triumfalisme ver van ons blijven.

Ook alle gevoel van er nu te zijn; van het ons wel bevinden in eigen kring, nu „de rust is weergekeerd”. We zouden dan immers in dezelfde fout vervallen als te signaleren was in het begin van de vrijmaking. Toen waren er die van overtuiging waren dat het „nu pas goed ging worden”. Van de hiërarchie verlost, was er nu de ware kerk, die in zuiverheid kon opbloeien. Het is niet te zeggen hoeveel kwaad deze geest van triumfalisme heeft gewerkt. Deze geest moet nu geen vat op ons krijgen, b.v. in de vorm van: we hebben nu dan eindelijk vrije kerken, en dat is het nu. Of: we hebben nu de gemeenschap van hen, die de dingen echt geestelijk zien en we zien ze ook nu pas echt goed. Al dat uiterlijke, weg er mee. We vormen nu het initiatief tot een nieuw, echt kerkelijk leven.

Het eerste kan leiden tot clubgeest. Deze heeft met het waarachtig kerk zijn niets gemeen. De „gemeenschap van de heiligen is een zo groot en diep geheimenis, dat ze zelfs de afmetingen van de grote kathedraal nodig heeft. In een klein lokaal of in een huisgemeente verziekt zij heel gemakkelijk, juist doordat zij puur menselijk en dan meteen ook volledig burgerlijk wordt en alle anonimiteit verliest”, schrijft Van Ruler.¹⁾ Hier is wel het een en ander op af te dingen, maar dat hier gevaren worden aangewezen, valt m.i. niet te ontkennen.

Het tweede leidt aan zelfoverschatting en doet ons pardoos stappen buiten de geschiedenis van de kerk der Reformatie in deze landen. Alsof de kerkgeschiedenis bij ons begint! Aansluiting aan de geschiedenis is geen traditionalisme, maar wijs en vroom, als daarbij voor de kerk het semper reformanda niet vergeten wordt.

—o—

De situatie, waarin onze kerken verkeren is mee die van de wereld, waarin we leven. Een snel veranderende, ook een snel saeculariserende wereld.

Wat dat voor de kerk meebrengt, zullen we ons goed dienen te realiseren: gevaar voor eigen geloofsleven. Dat in de eerste plaats. Wat is de werkelijkheid van God en van Zijn

¹⁾ Dr A. A. van Ruler: Waarom zou ik naar de kerk gaan?, pag. 87.

heil voor ons? Zoeken we voor alles nog het ene ding, dat nodig is, Luc. 10:4? Beleven we Gods aanwezigheid en regering der wereld en van ons eigen leven nog werkelijk door het geloof? Of wordt ook ons leven steeds meer horizontaal gericht?

Geven we in de prediking voldoende aandacht aan de hier rijzende gevaren? Trachten we de gemeente in deze tijd op de rechte wijze zich te doen opstellen? Niet zuiver negatief, door tegenover het horizontalisme het verticalisme te stellen, maar door haar vanuit het hart van het evangelie: de rechtvaardiging door het geloof, de verzoening met God, haar taak in en voor de wereld te doen zien?

We leven ontzaggelijk snel; in een tijd van stroomversnellingen. Maar de kerkelijke molens malen nog altijd langzaam. Belijdenisgeschriften en kerkelijke formulieren bezitten we nog altijd in het taaleigen van soms vier eeuwen geleden. Kunnen we daarmee nog bij onze jonge mensen aankomen? Spreekt die taal hun nog aan? Het wordt hoog tijd, dat hier de hand aan de ploeg wordt geslagen. En willen de gemeenten niet overgeleverd worden aan allerlei individuele experimenten, met alle gevaren van onzuiverheid en resultaat, dat beneden de maat blijft, dan zullen we toch wel op een of andere wijze de handen ineen moeten slaan, waarbij niet alleen theologen aan bod moeten komen, maar evenzeer filologen, waaronder kenners van het Nederlands.

En nu we het toch over de jeugd hebben, het zal hoog tijd worden dat we ons gezamenlijk op het „jeugd-vraagstuk” bezinnen. We moeten ons oog er niet voor sluiten dat onze jongens en meisjes het zwaar te verduren hebben in deze verwarde en verwarrende tijd met haar sterke saecularisatie-tendenzen. Zij zijn dóór hun jeugd bijzonder ontvankelijk voor wat de tijd beweegt en op hen wordt van allerlei kant gemikt. Ze zijn hun jeugdorganisaties grotendeels kwijt. Daarmee hun bladen. Ik pleit niet voor repristinatie. Ik stel alleen het vraagstuk van onze jeugd aan de orde. Moet er niet wat gebeuren en zo ja, wat?

—o—

Er zijn veel vraagstukken, die de kerken — nu in het algemeen gesproken — beroeren. We zullen ons daarvan niet afzijdig kunnen houden, maar er mee bezig moeten zijn en dat op een gróndige wijze. Ook met een zekere voorzichtigheid. Het nieuwe is niet goed, louter omdat het nieuw is, evenmin als het oude, alleen omdat het oud is.

Als voorbeeld noem ik de kwestie van de „kinder-communie”, waartegen ds Verhey onlangs waarschuwde in een artikel in de Kerkbode van Noord- en Zuid-Holland. Blijkbaar heeft hij iets in deze richting in de kerken „buiten het verband” signaleerd. Hij schreef, na een artikel van wijlen de heer A. Janse doorgegeven te hebben: „Ik mis in het veelal haastige en oppervlakkige redeneren die Schriftuurlijke wijsheid (van br A. Janse, G.J.). En dat vervult mij met zorg. Daarom geef ik deze citaten aan u door. Misschien dient het tot de vrede onder ons”.

Nu is het mij niet bekend op welk veelal haastig en oppervlakkig redeneren ds Verhey doelt, maar blijkbaar heeft hij dat onder ons opgemerkt.

Hier is een voorbeeld van wat ik zoeven zei, dat vraagstukken, die de kerken in het algemeen beroeren aan ons niet voorbijgaan. Prof. Van Ruler schrijft tenminste dat alles, ook in zijn kerken — de Hervormde Kerk — naar deze zogenaamde kindercommunie toedringt. Hij wil er zelf niet van weten. De structuren van de genade en van het heil zouden er door verwrongen worden, meent hij. Dat is een scherp oordeel. Ik geef u ook het volgende van hem door: „Het gekke is, dat tegenwoordig ook veel volwassenen — men ziet het met name onder de studenten — als kinderen ter communie willen gaan. Tegen de openbare belijdenis van het geloof zien ze op. Ze willen geen keuze doen. Ze durven niet zo zeker te zijn. Maar ze willen wel naar

G. Janssen - Amsterdam

het Sacrament. Soms lijkt het dat ze daar naar toe willen als varkens naar de trog. Ze praten dat dan ook nog goed door de waanzinnige tegenstelling, dat het avondmaal „niet van de kerk, maar van de Heer” zou zijn (waanzinnig, omdat de kerk toch het lichaam van de Heer is). Het is uiterst merkwaardig, dat juist die mensen, die de mond zo vol hebben over de mondigheid van de mens, terzake van het Sacrament in hun chaotische onzekerheid zo onmondig te werk willen gaan.²⁾

Alle haastig en oppervlakkig redeneren is uit den boze.

We zullen de tijd moeten nemen tot grondige bezinning en overweging en ons hoeden voor alle onrijp geschrijf. Daarmee dienen we de zaak van Christus en Zijn kerk niet. Er wordt tegenwoordig nog al afgegeven op de theologie en de theologen, maar grondige theologische bezinning kan niet gemist worden. En theologische bezinning is niet: iets wringen in een bepaald systeem, maar met de Heilige Schrift te rade gaan in héél haar spreken. Dat vereist grondig nadenken en grondige studie. En dat onder gebod om de verlichting door de Heilige Geest.

Zo is het een en ander in dit artikel genoemd: een greep is gedaan uit het vele, dat te noemen zou zijn. Wellicht zou een ander weer andere zaken genoemd hebben of de accent anders hebben gelegd. Maar ik meen toch niet te verwaarlozen zaken aan de orde gesteld te hebben.

Daarbij mag tenslotte die van de eenheid van alle gelovigen niet vergeten worden. Niet dat wij die kunnen bewerken. Maar we hebben haar te begeren én er voor te werken naar de mogelijkheden, die de Here geeft. Dat zal ons ook behoeden voor introversie — in ons zelf gekeerd zijn — en zelfgenoegzaamheid. De vragen, die hier rijzen, zijn vele. Maar ze zullen moeten worden gesteld en we zullen ons er gezamenlijk op moeten beraden, van gedachten moeten wisselen, elkaar op de hoogte houden en raadplegen, zoals dat b.v. in de classis Amsterdam op een verkwikkelijke manier gebeurt. Alle kerkwerk — dat die naam waard is — is opgenomen in de permanente vergaderingsactie van Christus, die pas afgelopen zal zijn op de jongste dag. Daarom is al ons kerkwerk voorlopig, vloeiend, opgenomen in de stroom, die de Geest van Christus doet vloeien. Dat wil ons weerhouden van het „op de plaats rust”. We hebben in beweging te blijven. Maar wel toe te zien hoe Christus vergadert: door Zijn Woord en Geest. Dat grenst ons af van menselijke willekeur in het vergaderen, dat is niet op de grondslag van Gods Waarheid. Maar zet ons aan tot het zoeken van hen, die zich laten vergaderen op deze grondslag.

²⁾ a.w., pag. 91.

De redactie van dit blad is verheugd te mogen afdrucken het openingswoord dat ds G. v. d. Brink te Zwolle uitgesproken heeft op de vergadering van kerkeraden, gehouden op 31 oktober 1970.

Geachte vergadering,

Laat ik bij het begin van deze kerkendag uw aandacht een ogenblik mogen bepalen bij enkele regels, die mr dr Willem van den Bergh, de bekende voortrekker van de Doleantie uit Voorthuizen, indertijd uit de Heilige Schrift bijeengezocht heeft.

Hij gaf ze het opschrift: Van de stemming des gemoeds, waarin, naar Gods Woord elke poging tot hereniging op kerkelijk terrein behoort te worden aangevangen.

Weliswaar staan wij niet voor een opdracht tot kerkelijke hereniging in de strikte zin des woords (hoewel juist op een dag als deze de kerken, die geen gemeenschap meer met ons menen te mogen oefenen en de gehele Gereformeerde Gezindte geen ogenblik uit onze gedachten zijn), maar ongetwijfeld hebben de Schriftregels die Van den Bergh vond hun grote actualiteit, ook voor ons, kerken die bezig zijn elkaar opnieuw te vinden en te ontmoeten, na de verbijsterende crisis die zich voltrok.

☆☆☆

De eerste regel vindt Van den Bergh in Jeremia 3 : 25 alwaar (ik citeer in de Statenvertaling) de hereniging van Juda en Israël wordt beloofd in verband met de schuldbelijdenis: Wij liggen in onze schaamte en onze schande overdekt ons, want we hebben tegen de HERE gezondigd, wij en onze vaders, van onze jeugd aan tot op deze dag.

Dat wil zeggen, dat wij vandaag alleen met elkaar op weg kunnen gaan met een hart dat gebroken en verslagen is door oprecht berouw. Wij dragen ons deel van de schuld die het Gereformeerde volk zo diep neerdrukt: de schuld van hoogmoed, gearriveerdheid, introvertie, zelfbevrediging. Wij vergaten de wereld: de miljoenen en nog eens miljoenen, die de Here Jezus nog niet kennen en nog niet eens van Hem hoorden. We vergaten de opdracht van de Heer om heen te gaan. We waren heel tevreden met het weinige dat we deden aan zending en hulpdienst. We vergaten de dringende opdracht van onze Heiland om te zoeken en te vinden wat verloren is. We stopten zeeën van tijd, enorme kapitalen, en stromen energie in zaken, die in de kortst mogelijke tijd afgehandeld hadden moeten zijn, omdat ze in vergelijking met de grote opdracht van onzen Here, de sop de kool niet waard zijn.

Als we toch eens levende zendings- en evangelisatiekerken waren geweest en al die krachten en al die tijd en al dat geld hadden gespanneerd aan de zaak van Christus en de redding van verlorenen!, zouden dan niet eindeloos veel twisten in de kiem zijn gesmoord? En hoeveel mensen zouden dan gered zijn, die nu verloren gaan?

Hoeveel armen zullen op de dag der dagen beschuldigend naar ons uitgestrekt worden en hoevelen zullen zeggen: „Dat wij niet gered zijn is jullie schuld!”

Hoe moet het ons vergeven worden?

Verstaan we goed, dat wij elke kerkelijke toekomst hebben verbeurd?

☆☆☆

De tweede regel vindt Van den Bergh in Zacharia 4 : 6b en 7 alwaar de Heilige Geest als werkmeester en Christus als onderpand genoemd wordt: Niet door kracht, noch door geweld, maar door mijn Geest zal het geschieden, zegt de Here der heerscharen. Wie zijt gij o grote berg? Voor het aangezicht van Zerubbabel zult gij worden tot een vlak veld. Want hij zal de hoofdsteen voortbrengen onder toeroepingen: Genade, genade zij dezelve.

Zoals het met Zerubbabel stond, staat het met ons: Vóór ons ligt een berg van moeilijkheden en problemen. Ik hoef ze u niet op te sommen. U kent ze wel. We willen zo zielsgraag, dat die berg opzij gaat en dat de moeilijkheden worden opgeruimd, in de Gereformeerde Gezindte, in eigen kerken en in eigen kring. Nu kunnen we er tegen aan gaan: de schouder er tegen en dan duwen maar.

De kiezen op elkaar!

Maar het zal nooit lukken zo.

Niet door kracht of geweld, zegt de Here, maar door mijn Geest zal het geschieden.

We zullen moeten werken, zoals Zerubbabel dat moest. Maar we zullen nooit zo dwaas mogen zijn onze mening erdoor te drukken en oplossingen door stemmingen te forceren. Begrijpen we eindelijk hoe zwak en klein we zijn? Alleen als de Here in Zijn genade Zelf tot ons komt met de kracht van Zijn Geest, zal de berg gaan schuiven en slinken. Dan kunnen we de moeilijkheden op een wonderbaarlijke manier zien verdwijnen en voor ons dan de taak de vlag uit te steken en heel dankbaar te zijn. Zó gaan de bergen voorbij!

☆☆☆

De derde regel is die van Jesaja 66 : 2b waar gezegd wordt, dat wij tot elkaar moeten komen in afhankelijkheid van de HERE en overeenkomstig Zijn Woord, zoals Jesaja zegt: Op deze zal ik zien, op de arme en verslagene van geest en die voor mijn woord beeft.

En hoeveel reden hebben wij vandaag om ons arm en verslagen te voelen? Wie van ons heeft nog kracht van zichzelf om opnieuw te beginnen?

Hebben wij nu geleerd te beven voor Gods Woord?

Weten we nu, dat Hij het alleen te zeggen heeft in Zijn Kerk?

Alleen als we bevend bukken voor dat

Woord, het bewaren en doen, zal uit ons spreken en werken het goede voortkomen, omdat de Here dan werkt en spreekt.

☆☆☆

De vierde regel vinden we in Joh. 15 : 5c waar Christus zegt: Zonder Mij kunt gij niets doen.

Hoe ingrijpend is dit woord!

Alleen als we in Christus zijn, als we de levende gemeenschap kennen met Hemzelf, kunnen we iets doen.

Een streng confessionele overtuiging, een hermetische gebondenheid aan de Bijbel als Boek, garanderen niets. Dikwijls ligt de levende Here als een schat verborgen in de gereformeerde akker, waarover wij rechte voren trekken in de lijn der vaders. De levende Here Jezus ligt dan verborgen onder de vette of magere kluiten van onze godsvrucht. Maar Hemzelf ontdekken we niet. Van louter Gereformerdheid ontdekken we Hem niet. En de boer, hij ploegde voort.

☆☆☆

De vijfde regel vindt mr Willem van den Bergh in Filippenzen 2 : 2, 3 en 4: Maakt dan mijn blijdschap volkomen door eensgezind te zijn. Eén in liefdebetoon. Eén van ziel. Eén in streven. Zonder zelfzucht of ijdel eerbejag. Doch in ootmoed achte de één de ander uitnemender dan zichzelf. En ieder lette niet slechts op zijn eigen belang, maar ieder lette ook op dat van de ander.

Dacht u niet, dat dit ook sloeg op onze samenleving als kerken?

Als we eens wat meer wisten van elkaar en als we ons eens meer gingen verplaatsen in elkaars situatie? Dat kan landelijk zo moeilijk. Synodes pakken kwesties aan, ze kijken makkelijk de kerken over het hoofd. Juist daarom is het zo belangrijk, dat we meer regionale contacten krijgen, waarin we elkaar leren kennen.

En wat dat eigenbelang betreft: de kerk is toch niet van ons?

Hebben we niet dikwijls in verschrikkelijke verblinding twee dingen met elkaar verward, nl. liefde tot Christus' kerk en liefde tot onze eigen groep?

☆☆☆

De zesde regel vindt u in Psalm 141 : 5a: De rechtvaardige sla mij en het zal weldadigheid zijn. Hij bestraffe mij en het zal olie des hoofds zijn.

Van den Bergh zegt: we moeten bereid zijn op eigen gebreken te worden gewezen. Dat is dikwijls een pijnlijke aangelegenheid. Maar voor de psalmdichter is het een feest. Vreugdeolie en lofgewaad horen in de Bijbel bij één. Deze psalmdichter zegt: Het is feest in mijn ziel, want de bestraffing kwam in.

☆☆☆

Punt zeven vinden we in Jeremia 3 : 23: we mogen de hereniging nooit zoeken steunende op elkaar of ten einde in de vereniging een grond van behoud te zoeken, want Jeremia zegt: Waarlijk tevergeefs verwacht men het van de heuvelen en de menigte der bergen. Waarlijk in de Here onze God is ons heil.

Vanuit welk motief zoeken wij misschien een nieuwe synode? En welk motief drijft ons hereniging te zoeken met de Geref. Gezindte? Als we ooit weer een synode zouden krijgen, ik veronderstel slechts, dan zouden we heel zeker moeten weten, dat we het niet zouden doen om er ook maar met één pink op te steunen en als we eens zouden kunnen herenigen met anderen zouden we dat nooit mogen doen om er sterk door te zijn. Ons enige doel zal mogen zijn de Here, elkaar en de verloren wereld beter te kunnen dienen: de afwenteling van de smaad van de broedertwist van de naam van onze God. Niets anders. Want waarlijk tevergeefs verwacht men het van synoden en van de menigte der vergadering, deputaatschappen en commissies. In de Here onze God ligt ons heil.

G. v. d. Brink - Zwolle

Tenslotte zullen we elkaar moeten zoeken met de begeerte, die aan elke vereniging gepaard moet gaan om heiliging en bewaring, zoals de Here Jezus bidt: Heilige Vader, bewaar ze in uw Naam die Gij mij gegeven hebt, opdat ze één zijn, gelijk als wij. Heilig ze in uw waarheid, Joh. 17:11b en 17a.

We zullen hierbij bedenken, dat de Here Jezus met waarheid nooit bedoelt de abstracte rechtzinnige formule, waarnaast als afzonderlijke grootheid dan nog de liefde kan bestaan, al of niet, maar een waarheid, waarvan de liefde de kern, het hart en het wezen is. Zoals de Here zegt in het grote gebod: Dit gebied Ik u, dat ge elkander liefhebt.

Moge deze waarheid ons in onze besprekingen leiden vandaag.
Ik dank u.

—0—

'Zij reikten elkaar de rechterhand der gemeenschap'

Met belangstelling volgden we de gang van zaken op de generale synode van de synodaal gereformeerde kerken in Sneek. Omdat we weten dat de 'verontruste' broeders en zusters daar bezwaarschriften hebben liggen en omdat het daarin over belangrijke dingen gaat. Zullen ze de Schrift hebben te lezen in het licht van de modern-theologische literatuur en in het licht van de evolutie-theorieën, zullen ze op hun kansels steeds meer horen dat Adam niet werkelijk bestaan heeft en dat hij maar als 'leermodel' is te zien en dat het in het verhaal over de zondeval alleen maar gaat over de essentie, de diepste problemen van ieder mens, maar niet over plaats gehad hebbende gebeurtenissen — zal dat 'de leer' zijn in de synodaal gereformeerde kerken, waarvoor men zich met synode-goedvinden zal hebben te buigen? Onder de tyrannie van het evolutionisme? Als de tekenen niet bedriegen — die in het rapport over deze zaak te lezen zijn — dan gaat het nog een graadje erger worden dan op vorige synodes, met in- en uitpraterij en met veel eerbiedige buigingen in de richting van Kuitert en Lever.

Wat moeten ze dan doen? Bezwaarschriften schrijven, weer opnieuw? Blijven zitten en eronder verkommeren op den duur? Hun kinderen zonder meer laten groot worden bij die theorieën?

Of is er ook een heel andere weg?

Ik dacht aan wat we van de apostelen Petrus en Jakobus en Johannes lezen in Galaten 2:9. Daar verhaalt Paulus dat deze apostelen, die eerst wel wat argwanend tegenover Paulus gestaan hebben, toen ze eenmaal zagen dat hem de prediking onder de heidenen was toevertrouwd, en toen ze de genade, die hem geschonken was **opmerkten**, hem de broederhand reikten, 'de rechterhand der gemeenschap', zoals in het oorspronkelijk staat.

Dat betekent dus: ze merkten op de genade die de Here hem bewezen had om de dingen goed te onderscheiden, en toen staken ze hem de hand toe — toen waren ze het ééns.

Het zal onze verontruste broeders en zusters in den lande bekend kunnen zijn, hoe wij, die uit de vrijgemaakte kerken werden uitgedreven, tegenover die evolutionistische tyrannieën staan — hoe het onze hartelijke begeerte is aan de Schrift vast te houden, haar ook historisch en chronologisch be-

trouwbaar te achten, haar te eren als door de Ene Auteur, de Heilige Geest gesproken — betrouwbaar in de hoogste graad, ook in haar zó-en-zó-zeggen.

Welnu — als wij zo bij hen die genade, om de Schrift betrouwbaar te achten, mogen opmerken — en zij bij ons — wáárom zouden ze niet als verontrusten ons als vrije kerken, de rechterhand der gemeenschap reiken? En wij hen?

'De gemeenschap tussen de christenen', zo schrijft dr F. J. Pop in zijn Bijbels woordenboek (Bijbelse woorden en hun geheim I, pag. 60) bij Gal. 2:9, 'komt niet van onder op, maar van boven af tot stand. Men moet elkaar ontdekken **in het licht van het heilshandelen Gods**. De gemeenschap der christenen wordt niet beheerst door wat de christenen **voor elkaar voelen**, maar door **wat de**

Heer geeft, spreekt en doet...' (vetgedrukte van mij, J.).

Dat is inderdaad bij de apostelen het geval geweest, en er is heel veel goeds uit voort gekomen. Ze hebben de genade opgemerkt die de Here al aan Paulus gegeven had — in wien Hij bezig was met Zijn werk. En ze kwamen overeen: Paulus zou naar de heidenen, zij naar de Joden gaan. Zo is de evangelieprediking met kracht doorgegaan.

Het is te vrezen dat de theologiserende discussies tussen de synoden en de verontruste broeders hen al verder weg voeren van de klare taal van de Heilige Schrift en dat ze gedwongen worden de Schrift bij de gratie van wetenschappelijke gedachten te lezen.

De Here moge hun en ons wat **beters** te doen geven!

Net als de anderen

Ergens in noordoost Frankrijk ligt een dorpje met de mooie naam Colombey les deux Eglises. Als u met vakantie naar de Riviera rijdt en u neemt de route door het Rhône-dal, komt u er vrij dicht langs. Of u nu langs Sedan of Longwy het land binnengaat, u komt over Verdun, passeert de Ardennen en komt in het gebied van de boven-Marne. Nog lang voor Dyon gaat u bij Neufchâteau rechtsaf, de weg naar Chaumont. In die buurt ligt Colombey les deux Eglises. Ik kan het mis hebben, maar ik denk bij die naam aan het Duivendorp met de twee kerkes. Op de televisie hebt u het kunnen zien: een doodgevoorn, groezelig frans dorpje, waar de kippen en de varkens op straat lopen, waar een bord u waarschuwt „denk aan onze kinderen”, en waar de vuilnisman het hele jaar vakantie heeft.

In dat dorpje woonde Charles de Gaulle. Een man, die een voor deze eeuw ondenkbare macht heeft gehad over 45 miljoen onderdanen, een verlate opvolger van de Lodewijken, een verlicht despoot, een vader des vaderlands, de laatste der goede dictators. Typische generaal met ijzeren plichtsbetrachting, hoog moreel, onverzettelijk in zijn wil om Frankrijk naar een economische overwinning te leiden, integer, slagvaardig, mobiel, werkzaam, strategisch, eigenzinnig en ontactisch. Want een soldaat is wel vastbesloten — maar geen diplomaat. Waar diplomaten gaan zwijgen beginnen de kanonnen te spreken, zegt men. Daarom is een soldaat geen diplomaat; die staat daar boven.

Vanuit Colombey maakte De Gaulle zijn veelvuldige tochten — met zijn chauffeur in zijn ronkende Citroën — 250 kilometer naar Parijs. En terug naar zijn vrouw, met wie hij een bijzonder gelukkig huwelijk had. En waarom woonde deze grote man niet aan de Champs Elysées te Parijs? Wat bond hem aan dat kleine groezelige dorpje?

U weet het misschien wel; maar laat het me nog even vertellen. Het is zo'n mooi verhaal. Want naast twee gezonde kinderen had de familie De Gaulle nog een ander kindje. Ze was een mongooltje en is twintig jaar geworden. Men zegt dat ze de oogappel van haar vader is geweest. Zoals u dat in zulke families kunt zien: het gezinsleven draaide om de kleine Anne. De jaren, waarin het gezin hecht verenigd werd rondom het zorgkindje moeten de beste jaren van vader De Gaulle zijn geweest. Want zo'n kind kan een gezin ongelooflijk samenbinden. Toen ze overleed werd ze begraven te Colombey. En

om die reden heeft De Gaulle besloten, te blijven wonen in dat dorpje, dicht bij zijn kind. Zijn wens was dan ook, zelf eens begraven te worden naast de kleine Anne. Zijn werkkamer zag uit op haar graf.

Toen het kind begraven was, moet De Gaulle met zijn vrouw zijn achtergebleven bij het graf. En de grote man moet hebben gezegd: „nu is ze net als de anderen...”

—0—

Laat u dat even op u inwerken?

Deze staatsman, tot wiens laatste eer Nixon en Podgorny, koningin Juliana en keizer Haile Selassie naar Parijs kwamen, was een bon-catholique, geloofde in het herstel aller dingen. Zijn misdeelde dochtertje was met haar dood bevorderd tot heerlijkheid, geloofde hij. Het verdriet over haar misdeeldheid werd veranderd in blijdschap: dat zij haar achterstand had ingehaald. Er zal immers geen leed meer zijn in het nieuwe Jerusalem? God zal alle tranen van alle ogen afwissen, en niemand zal meer zeggen: ik ben ziek, of: zij is een mongool.

De Gaulle was een typische vaderfiguur. Wie zijn bezwerende toespraken voor de televisie heeft gehoord en gezien, weet dat. Als een vader, grootvader, stamvader van het franse volk, waarschuwde hij zijn kinderen, sprak hen aan in hun huiskamers en café's, wees hen op hun verantwoordelijkheid, spoorde hen aan tot kloeke daden, riep hen op hun plicht te doen. Hij verbloemde niet al zijn fouten en gebreken, die aardse vaders plegen te hebben. Kleine mensen hebben kleine fouten — mogen grote mensen grote fouten hebben? Zijn onbeschrijflijke liefde tot zijn vaderland deed hem de werkelijkheid vaak anders zien dan de buitenstaanders. Zijn aanstekelijk nationalisme maakte zijn vijanden tot bewonderaars. En pruttelend gehoorzaamden zij de laatste goede dictator, die Frankrijk moedig voorging op de steile weg naar de economische overwinning. Pruttelend, maar gegrepen door zijn langzame, bewogen volzinnen, die vaak halverwege eindigden in een welsprekend gebaar, kozen zij na zijn aftreden... een gaullist als zijn opvolger.

Men zegt dat het paternalistische regeerpatroon uitgediend heeft. Als God „dood” is, volgt de konsekwentie, dat aardse vaders, zijn „priesters”, een andere functie krijgen. Die mogen uitvoerders van meerderheidsbeslissingen worden; ze mogen een ondernemings-

raad voorzitten, of nationale symbolische figuren worden op zijn mooist — mits ze maar geen dragers van fictief gezag willen zijn, want gezag is een misverstand.

De Gaulle leefde nog in dit misverstand. Hij zag zijn politieke roeping nog als een van God gegeven ambt. Hij was president bij de gratie Gods. Hij kende die God als zijn Vader, op wie hij aankon, en aan wie hij zijn kind kon afstaan: opdat het zou worden net als de anderen...

—o—

Babelse vorsten hebben eeuwen geleden bekend gemaakt, dat er een God der goden is, bij wiens gratie zij regeerden. Diezelfde oecase kwam ook uit de mond van De Gaulle — met zijn simpele belijdenis aan het graf van zijn zorgenkind.

Hij wist en geloofde, dat God deze wereld met Zichzelf heeft verzoend in Jezus Christus. Die mens geworden is als wij. Die geleeden heeft, gekruisigd is en begraven. Die alle vernederingen heeft doorleefd, welke een mens kunnen overkomen. Die als mens ons in alles is gelijk geworden, behalve dan in de zonde. Die in alles onze ziekten heeft gedragen, verstand had van lijden, het verdriet kende om de gehandicapten. En omdat Hij „net als de anderen” is geworden, kon De Gaulle weten: dat zijn kind geworden is net als de anderen...

—o—

Nu is De Gaulle begraven. Zijn dood was primair een gezinsaangelegenheid — pas veertien uur later een nationale aangelegenheid. Hij werd oud, bijna tachtig jaar, was verzadigd van jaren, mocht zijn kindskinderen zien en werd verzameld tot zijn vaderen. Net als de anderen. De man, die Engeland uit de Europese economische gemeenschap wist te houden, en die met Frankrijk zo maar uit de Europese militaire gemeenschap stapte, kende vele staten, maar slechts één vaderland. Hij regeerde maar één groot gezin, met: allons, enfants de la patrie! Ondanks zijn nationalistische zelfoverschatting heeft hij de eenheid van zijn land gewaarborgd in gevaarlijke jaren, heeft het land bewaard voor communisme, de binnenlandse onlusten bevestigd en als een goed huisvader orde op zaken gesteld. Zijn studenten moesten niet gek doen — maar studeren!

En in dit alles heeft deze despoot zich niet bevoordeeld, zoals onder despoten gebruikelijk is — maar bleef hij de lange generaal, die moedig voorop ging. In alles hield hij zijn eigen stijl.

De politieke en religieuze plechtigheid na zijn dood vond in Parijs plaats. Maar de teraardebestelling was ver van de officiële drukte, zonder gasten, zonder buitenstaanders. Op een ommuurd kerkhof met vijftig graven. Het gezin begroef zijn vader — naast de kleine Anne. In het Duivendorp met de twee kerkjes. Zo werd deze grote man, met zijn kleine meid, net als de anderen.

Hartelijk dank voor uw goede wensen, die mij via mijn baasje bereikten.

BABS
de hond zonder
achternaam.

Vierhouten, november 1970.

D. W. L. Milo - Vierhouten

Over politiek gesproken . . .

De revolutie bijna geslaagd!

Was de opzet van Wijnkoop gelukt, dan had de revolutie een grote kans gehad. Nu was deze verkeken. Aldus lezen we in „Als 't moet”. En nu het weer november is, gaan onze gedachten terug naar de zeer spannende dagen van november 1918, nu 52 jaar geleden.

Dat waren toen dagen van revolutie in verschillende delen van de wereld.

En nu wij weer in dagen van spanning leven en een revolutie in 't Westen aan 't voltrekken is, leek het ons goed iets uit de historie van 1918 — betreffende revolutiepogingen van toen — mede te delen.

Inzonderheid wat plaats vond onder leiding van de communist Wijnkoop door wiens optreden de revolutie in Amsterdam bijna gelukte.

Dat het bijna gelukte is later door de Overheidspersonen, na bestudering van de toedracht van de feiten, vastgesteld.

In het genoemde boek „Als 't moet Nov. 1918 en de Biz. Vrijw. Landstorm”, kunnen we in rijke mate historische gegevens aan de weet komen.

De democratie wankelde, doch door de wonderlijke leiding en genade Gods is dat **toen** nog voorkomen.

Zal het ook nu gelukken als de revolutiegeest die toch allerwege te proeven is, een kans zal wagen? Volgens de pers zijn er toch ook heden mannen die met de mogelijkheid terdege rekening houden en niet bevreesd zijn tegenmaatregelen te nemen evenals dat in 1918 o.a. via de B.V.L. met succes is geschied.

Mede door het kordaat optreden van één man — een commandant — viel toen het plan, de revolutie te doen zegevieren in duigen.

Het geschiedde aldus: Eerst vermelden we enkele feiten.

- 31 okt. 1918 revolutie in Oostenrijk-Hongarije.
6 nov. munitie Duitse vloot.
7 nov. in Beieren de socialistische republiek uitgeroepen.
9 nov. troonafstand Duitse keizer.
10 nov. (zondag) Duitse keizer naar Nederland gevlucht.
10 nov. Zondagavond. Nederl. revolutionaire organisaties vergaderen te Rotterdam. S.D.A.P. en N.V.V.
11 nov. einde 1e wereldoorlog.
12 nov. revolutionaire rede door Troelstra in de Tweede Kamer.
13 nov. mobilisatie van Vrijwillige Landstorm en oproep van vrijwilligers uit gedemobiliseerden dienstplichtigen (B.V.L.)
Bij door communisten geleide aanval op Cavalerie-kazerne Amsterdam valt een dode en zijn gewonden.

—o—

Wij bepalen ons nu bij hetgeen op woensdag 13 nov. 1918 gebeurde te Amsterdam. Daar werd — zoals vermeld — door de communisten geleid — een aanval gedaan op de Cavalerie-kazerne. En door verhindering van deze aanval viel de revolutie in duigen.

We lezen daarvan in „Als 't moet” het volgende:

„... Wijnkoop sprak opnieuw. „Mannen”, zei hij, „vanmiddag is, zoals ge weet, een soldatenraad gevormd; we horen zojuist, dat de secretaris van de soldatenraad gevangen

genomen is en ingesloten in de Oranje Nassaukazerne”. Ook dat was een pertinente leugen. Maar 't bracht de mensen in de zaal tot hysterie. Er ontstond een hevig tumult, de menigte schreeuwde en tierde. Tenslotte klonk de kreet: „We gaan naar de O. Nassaukazerne; we zullen de gevangene bevrijden.”

In korte tijd had zich buiten een stoet gevormd, iets wat de politie niet had kunnen voorzien. Vooraan Wijnkoop, dr v. Ravensteijn, mevr. Roland Holst, daarachter de opgewonden menigte.

Weldra naderde de optocht de hekken van deze cavalerie-kazerne, die stevig waren ver-grendeld. Vanuit de menigte werd tegen de militairen, die zich achter de ramen vertoonden, geroepen: „Komt eruit, sluit je bij ons aan.” Ongeveer 10 minuten duurde het rumoer, dat in hevigheid toenam.

Een dode en gewonden.

Toen een aantal demonstranten het hek trachtte te forceren, door andere demonstranten schoten werden gelost en met stenen werd gegooid, trad de wachtcommandant op: van de zijde der militairen werd geschoten, waarbij een dode en gewonden vielen. Een cavalerist had een schotwond in de arm. De wachtcommandant, een wachtmeester, is later (in 1927) voor z'n doortastend optreden koninklijk onderscheiden. Het was de wachtmeester J. Kroon, die de voor een officier zeer opvallende onderscheiding Ridder in de Orde van Oranje Nassau met de zwaarden ontving.

De menigte — aanvankelijk weggevlucht — marcheerde naar de Dam. Lantaarnpalen deden daar dienst als spreekgestoelten. De politie was nu de zaak weer meester. Het bleef rumoerig, maar incidenten deden zich niet meer voor.”

En tot slot deze belangrijke zin: „Was de opzet van Wijnkoop gelukt, dan had de revolutie een grote kans gehad. Nu was deze verkeken.” Aldus lezen we in „Als 't moet!”

—o—

Was de bezetting van de kazerne gelukt dan had het in ieder geval een bloedbad geworden daar juist de mannen van de Bizon-dere Vrijwillige Landstorm, die **vrijwillig** in aantocht waren.

Toch wel opmerkelijk. De revolutiepredikers van 1918 konden **toen** hun zin niet krijgen hoewel ze het probeerden, desnoods met geweld, te verkrijgen, doch later zag men vele van hen op „kousevoeten” het beoogde doel bereiken en vestigden ze zich in soms hoge zetels!

En in het kerkelijk leven is het revolutiegedrag niet van de lucht en vallen er nog voortdurend slachtoffers. Tot groot vermaak van de vorst der duisternis. Ach, mannen, zal men daar nu eens een voorbeeld geven aan de „revolutionairen buiten de kerk” en alzo naar de Schriften gaan luisteren.

Een oude, oud-B.V.L.-er.
(Naam en adres aan de
redactie bekend.)

Boekbespreking

Sociale en personele ethiek — geen dilemma.

Op 8 september jl. aanvaardde dr J. Douma zijn hoogleraarsambt aan de (vrijge-maakt-geref.) Theologische Hogeschool te Kampen met het uitspreken van de rede: „de onmisbaarheid van de personele ethiek”.

Prof. Douma begint zijn rede met de opmerking, dat op het terrein van de **theologische** ethiek zeer veel aandacht besteed wordt aan de **sociale** ethiek. Gezien de indringende kwesties van rijk en arm, vrijheid en diktatuur, integratie en apartheid, oorlog en vrede en vele andere problemen in de samenleving waar wij mee gekonfronteerd worden, is die bijzondere aandacht voor de sociale ethiek niet zo vreemd. Integendeel, maar Douma signaleert niet slechts een akseptverschuiving, waarbij de aandacht in het verleden iets minder en tegenwoordig iets

H. E. S. Woldring - Amsterdam

meer op de sociale ethiek gericht is. Hij ziet, dat veel theologen in hun grote aandacht voor de sociale ethiek, de personele ethiek verwaarlozen of negeren en dat velen derhalve alle ethiek beschouwen als sociale ethiek.

Zonder in een ander uiterste te vallen en de personele ethiek te gaan overaksentueren, wil Douma met alle waardering voor de sociale ethiek, de vinger leggen bij de onmisbaarheid van de personele ethiek. Hij vervolgt: „Personele en sociale ethiek kan men niet scheiden. Het zijn onderdelen van eenzelfde ethiek” (8).

De onmisbaarheid van de personele ethiek en haar relatie tot de sociale ethiek worden vervolgens aan de hand van de theoloog Jürgen Moltmann. Hoewel Moltmann wel enige plaats geeft aan de personele ethiek, wijst Douma er op, dat Moltman alle nadruk legt op de ellende in de samenleving en op de herstructurering van de samenlevingsstructuren en dat hij derhalve de sociale ethiek overaksentueert.

Douma besluit zijn rede met vijf punten, waarin hij zijn bedenkingen tegen „de huidige sociale ethiek” samenvat.

Voordat wij hier verder op in gaan, willen we het voorgaande eerst nader onder de loep nemen.

Op de eerste bladzijde van Douma's rede worden wij reeds geconfronteerd met „het terrein van de theologische ethiek”, de „sociale ethiek” en de „personele ethiek”. De vragen, die m.i. allereerst op beantwoording wachten, zijn die naar enige duidelijkheid omtrent deze begrippen.

Zijn de sociale en de personele ethiek onderdelen van de theologische ethiek? Is misschien alle ethiek een theologische aangelegenheid? Zijn de medische ethiek, de juridische ethiek en de ethische vragen, die natuurkundigen en biochemici tegenwoordig aan de orde stellen uiteindelijk ook van theologische aard?

Wij komen hier op het moeilijke terrein van de wetenschapsleer, maar wij gaan het toch betreden om enige helderheid te krijgen omtrent de personele ethiek. Deze onderwerpen komen in de rede van Douma niet uit de verf.

Van de sociale ethiek bijv., wordt niet meer gezegd dan dat zij tot taak heeft bij het licht van Gods Woord de structuren van de gemeenschap te doorlichten en mee te zoeken naar elke verandering, die een verbetering kan betekenen (17). Elders schrijft Douma over het onder de loep nemen en over het kritisch bespreken van structuren in de samenleving (5, 6) om zicht te krijgen op een totaler en universeel **menswaardig** bestaan (23).

Op dit punt aangekomen rijst m.i. de vraag: waarin verschilt de sociale ethiek van de sociologie? Ik neem aan, dat Douma geen aanhang is van een waardevrije wetenschapsbeoefening of zoiets als een neo-positivistische sociologiebeoefening voorstaat. Als wij de sociologie beschouwen als een normatieve menswetenschap, die zich met de tussenmenselijke relaties en andere structuren in de samenleving bezig houdt, dan zien wij het verschil met Douma's aanduiding van de sociale ethiek niet zo duidelijk. Het verschil tussen een normatieve sociologiebeoefening en de sociale ethiek lijkt mij vanuit christelijk standpunt bekeken ook niet zo gemakkelijk aan te geven. Maar aangezien de universitaire sociologie- en politikologiestudie uit verschillende vakken en gespecialiseerde onderdelen is samengesteld, is het didactisch bekeken goed, dat in deze opleidingen afzonderlijk aandacht besteed wordt aan de sociale ethiek. (Niet aan alle universiteiten, helaas.)

Expliciet worden dus in **deze** wetenschappen, die gericht zijn op de structuren van de samenleving, de ethische implicaties (d.w.z.: de **sociale** ethiek) aan de orde gesteld. De sociale wetenschappen zijn competent de samenlevingsstructuren wetenschappelijk te bestuderen. Het is hun terrein. Veel theolo-

ORANJE KALENDER

PRO JUVENTUTE
ORANJE
KALENDER 1971

HELP EEN KIND AAN EEN KANS

„Pro Juventute” geeft
deze unieke Oranjekalender - in kleur - uit
ten bate van kinderen-
in-moeilijkheden

f 4,25

Bezorgingskosten f0,70 extra
Postgiro 517400 Kalender-
actie „Pro Juventute”
Postbus 7101 Amsterdam
Tel. (020) 790949

Ten behoeve van het gehandicapte kind wordt met instemming van H.M. de Koningin en Z.K.H. Prins Bernhard de 24-ste Oranje-Kalender 1971 uitgegeven.

De opbrengst is, zoals duidelijk is, voor het gehandicapte kind. Van harte aanbevolen.

A.

gen houden zich tegenwoordig ook met sociale problemen bezig. Daar is op zich niets op tegen. Integendeel, maar als theologen blijven zij bezig met de **theologische** ethiek. Zij worden geen sociologen. Hoezeer bijv. Bonhoeffer zich met sociale problemen heeft bezig gehouden, terecht merkt Rothuizen op dat zijn ethiek uiteindelijk een uitgesproken **theologische** ethiek is (Aristocratisch Christendom. Kampen 1969, 364).

Vervolgens rijst de vraag: wat is het specifieke van de bestudering van de ethiek naast en te midden van andere wetenschappen? Anders gezegd: wat is het ethisch evidente, dat volgens Roscam Abbing als zodanig voor zichzelf spreekt, in zich overtuigingskracht bezit en niet tot iets anders herleidbaar is? (Om de mens, Leiden 1968, 334-347).

Men kan over de inhoud van het onherleidbaar ethisch of het ethisch evidente lange verhalen houden over goedheid, waarheid, takt, wijsheid, rechtvaardigheid, enz. enz. en dat is allemaal erg belangrijk i.v.m. de ethiek, maar opvallend is, dat in vrijwel alle boeken over ethiek of rakend aan de ethiek de **liefde** als het meest onherleidbare moment wordt genoemd. Die andere begrippen hebben een zeer nauwe relatie of herleidbaarheid tot andere wetenschappen.

Hoewel de kentheoretische en encyclopedische vragen in de wetenschap bepaald niet de gemakkelijkste zijn en elke poging op dit terrein meestal een voorlopig karakter zal dragen en dus alles behalve het laatste woord zal zijn, is het toch belangrijk enige pogingen tot duidelijkheid te ondernemen.

Wij moeten echter verder: de onmisbaarheid van de personele ethiek is aan de orde gesteld.

Prof. Douma spreekt over de personele en sociale ethiek als niet te scheiden onderdelen van **eenzelfde** ethiek. Daarom wilde ik eerst proberen enige duidelijkheid te krijgen omtrent het ethische, om vervolgens de sociale ethiek als onderdeel daarvan te zien en tegelijk als implicatie in de sociale wetenschappen. Derhalve bestaan er ook andere onderdelen in de ethiek: o.m. de medische, de theologische, de juridische. Anders gezegd: er bestaan ook ethische implicaties of vakethieken in de verschillende wetenschappen

en beroepen, die specifiek op **die** betreffende wetenschappen en beroepen gericht zijn.

Aangezien Douma over de personele ethiek spreekt, zullen wij eerst nagaan wat hij daarvoor verstaat. Hij heeft zijn bedenkingen tegen wat hij „de huidige sociale ethiek” noemt in vijf punten samengevat en deze punten impliceren tevens zijn pleidooi voor wat hij de „personele ethiek” noemt. Personele ethiek is naar Douma's beschrijving: de bekering van de mens tot God en de lof en de dank van de mens aan God. Het essentiële van de personele ethiek is, dat God het hart van de mens vraagt (15-17). De menswaardigheid blijft arm van inhoud zonder de wedergeboorte van de mens en Douma noemt als fundamentele begrippen in de personele ethiek: geloof, bekering, heiliging (22), deugd, geweten, dankzegging en gebed (24). Vóórdat men zich met de sociale ethiek bezig houdt, moet „in de wortel van het leven” de beslissing gevallen zijn: de bekering van de mens tot God.

Tegen de achtergrond van het voorgaande zal de vraag niet verrassend klinken: is **dit** personele **ethiek**?

Het is natuurlijk in zekere zin wel juist om in een stipulatieve definitie de betekenis van een bepaald begrip af te spreken, maar dat kan niet ongelimiteerd gebeuren. Wanneer Douma over bekering, lofprijzing e.a. spreekt, als over onderwerpen die duidelijk uit de verf moeten komen, voordat men zich met de sociale ethiek bezig kan houden, dan ben ik dat volkomen met hem eens. Ik ga verder. Het zijn begrippen, die op activiteiten en gebeurtenissen slaan, die aan elke wetenschapsbeoefening, ook aan de theologiebeoefening vóóraf moeten gaan. Daarom zijn het geen onderwerpen van personeel-ethische aard, maar van **religieuze** aard. Zij hebben een geloofskarakter. Het zijn levensomvattende en levenrichtinggevendende zaken, die aan elke wetenschappelijke en niet-wetenschappelijke handeling vooraf gaan.

Ik vraag me af, wat in Douma's omschrijving van de personele ethiek eigenlijk het specifiek **ethische** is. Het lijkt me aannemelijk om van personele ethiek te spreken i.v.m. het feit, dat het uiteindelijk de individuele mens is, die temidden van allerlei tussenmen-

selijke relaties en in verschillende samenlevingsstructuren de beslissingen moet nemen en in het beslissen moet participeren. Personele ethiek kan ook naar voren komen in de vorm van zelf-liefde. Er zijn bijv. mensen, die moeten leren hun eigen lichaam te aanvaarden, terwijl dit in verabsoluteerde zin kan uitlopen in een vorm van egoïsme, zelfverheerlijking of zelfbevrediging.

Deze twee vormen van personele ethiek hangen nauw met elkaar samen en spelen in alle onderdelen van de ethiek (vakethieken) een onmisbare rol.

Overigens vraag ik me af in hoeverre deze vormen van personele ethiek uiteindelijk sociaal bepaald zijn en in hoeverre hier slechts van een aksentverschil gesproken kan worden.

Bekering, dankzegging, lofprijzing, heiliging en andere zijn onderwerpen, die ongetwijfeld voor de theologische ethiek van betekenis zijn, maar op zich niet direkt van ethische aard zijn. Gaat het dan niet om de liefde tot God en hebben wij in het bovenstaande de liefde niet het kernmoment van het ethisch evidente genoemd? Inderdaad. De liefde tot God, de liefde tot de naaste en de zelfliefde hangen nauw met elkaar samen. Het verwaarlozen of verabsoluteren van één van deze drie, doet aan de andere tekort. De rechtstreekse liefde tot God, die zijn uitingen vindt in lof en dank, vindt een andere gestalte in de naastenliefde en in de zelfliefde. Het gaat om drie richtingen van dezelfde liefde. Maar de liefde tot de naaste en tot zichzelf, gekleurd door de liefde tot God, zijn uitingen in de waarneembare werkelijkheid en worden in de verschillende tussenmenselijke relaties in verschillende gestalten gereïaliseerd. Wij wezen hier reeds op i.v.m. het ethisch evidente en de beoefening van de ethiek.

Bekering, dankzegging, lofprijzing e.a. zijn activiteiten van direkt geloofskarakter en voor ieder persoonlijk leven en voor de samenleving van beslissend belang.

Het zijn onderwerpen, die in de theologische dogmatiek en in andere theologische vakken uitgewerkt worden en derhalve in de theologische ethiek van belang zijn. Maar van specifiek ethische aard zijn ze niet!

Het onderscheid tussen personele en sociale ethiek is zeer traditioneel en wordt m.i. ten onrechte vaak als een dilemma gezien. In alle onderdelen van de ethiek is de personele ethiek (de ethiek betreffende de individuele mens) onmisbaar. Personele ethiek echter anders opgevat dan Douma het stelt. Wat hij onder personele ethiek verstaat is eveneens onmisbaar, maar het mag die naam niet hebben, omdat het over andere dan ethische zaken gaat.

In het bovenstaande heb ik geprobeerd de inkonsistentie in de rede van Douma aan te tonen. Overigens wil ik de intentie van zijn rede niet miskennen. Hoe ongelukkig en weinig gefundeerd zijn woordkeus m.b.t. „de personele ethiek” m.i. ook is, hij heeft iets willen aksentueren, dat in de sociale en in andere vakethieken vaak verwaarloosd of genegeerd wordt.

Die intentie impliceert evenwel ook een pretentie, die waar gemaakt moet worden. Dit betekent in de eerste plaats een uitdaging voor de schrijver zelf.

Binnen de dit jaar opgerichte „Vereniging van ethici in Nederland”, die o.a. de genoemde onderwerpen rondom het „ethisch evidente” aan de orde heeft gesteld, zal de deelneming van prof. Douma aan haar discussies dan ook gewaardeerd kunnen worden en vruchtbaar kunnen werken.

N.a.v. J Douma, **De onmisbaarheid van de personele ethiek**. Uitg. De Vuurbaak, Groningen 1970. Prijs: f 4,50.

Stichting Gereformeerde Kinderbescherming

De „Stichting Anno 1970 voor Gereformeerde Kinderbescherming en Maatschappelijk Werk” heeft nu een eigen gironummer nl. 2078430, per adres: Lavendelhof 11, Barendrecht. U kunt op dit gironummer uw collecten of bijdragen storten. Het gironummer 917913 t.n.v. J. Kaptein te Arnhem blijft voorlopig nog bestaan.

Persschouw

Uit het Kerkblad van de Gereformeerde Kerk te Breda nemen wij het volgende over:

„Genade, vertaald tot bandeloosheid

Judas, de broer van Jacobus, moet wel vreselijk gespannen geweest zijn, toen hij het briefje schreef, dat van hem in onze Bijbel terechtgekomen is.

Eerst had hij een heel andere brief willen schrijven, „over ons gemeenschappelijk heil”. Maar opeens zag hij zich genoodzaakt, wat er van die brief al klaar was opzij te schuiven, en uit een heel ander vaatje te tappen (zie vs 3 in de RK Will. Vert.). En zo is deze brief dan tot stand gekomen. Deze vlijmscherpe vermaanbrief.

Fel, hartstochtelijk fel. Gespannen en in kennelijke haast werd deze brief neergeschreven. Judas heeft hem niet eens helemaal zelf opgesteld, maar gauw gauw samengeflanst uit een brief van de apostel Petrus (verg. deze brief met 2 Petr. 2, en let op Judas: 17/8, een openlijke verwijzing naar de brieven der apostelen, vs 18 is citaat van 2 Petr. 3:3).

Wij stellen ons voor, dat Judas rustig een brief was gaan schrijven, omdat er juist broeders in de stad waren, die hem mee zouden kunnen nemen. Maar toen de bezorgers de brief op kwamen halen, en wat vertelden over de toestanden onder de christenen, waartoe zijzelf behoorden, begreep Judas: als het zó erg is, laat me dan een andere brief meegeven. Maar toen was de beschikbare tijd uiteraard nog slechts kort!

Geen wonder, dat Judas schrok van de informaties die hij kreeg. Wat er dan aan de hand was?

Vs 4 wil dat blijkbaar met één uit de doeken doen. Het is, uiteraard, daar allemaal nog maar heel beknopt aangeduid. Je moet deze „ruwe schets” aankleden met wat je verderop in de brief hoort, en wat we uit andere brieven weten, vooral die van Petrus.

Laten we dat eens doen:

„Want er zijn zekere mensen binnengeslopen, reeds lang tevoren tot dit oordeel opgeschreven —” — Judas heeft het hier over de Gnostiek-invasie, die destijds zoveel kwaad aan de jonge christelijke gemeenten heeft gedaan. We zullen dat aanstonds zien. Vergelijk dan óók deze plaats (evenals zoveel uit de brieven der apostelen met Hand. 20:28-30, waar Paulus zegt, hoe de H. Geest hem de Gnostiek-invasie laat zien!

„... goddelozen, die de genade van onzen God in losbandigheid veranderen...” De Will. Vert. heeft hier, die de genade van onze God misbruiken als voorwiel voor losbandigheid”. Men blijft het dichtst zo wel bij de letterlijke tekst als bij Judas' kennelijke bedoeling, wanneer men hier in de vertaling gebruik maakt van één van de vele termen, die wij tegenwoordig ontwikkeld hebben voor het procédé, dat de moderne theologie op de bijbelverhalen (speciaal van het N.T.) toepast. Nietwaar, men zegt dat het N.T. als product van zijn tijd onvermijdelijkerwijs is gaan spreken in mythe-vormen (mythen als van godenkinderen, halfgoden, en van een godenzoon die niet doodgemaakt kon, opstond uit z'n graf, die ten hemel voer enz., werden van andere volkeren overgenomen als 'verpakkingsmateriaal voor de christelijke boodschap'), en dat het gewoonweg een kwestie van intellectuele zindelijkheid is, dat wij die mythe-vorm er weer af-trekken, op de boodschap in mindering brengen, dat wij het N.T. ontmythiseren. Welnu, dat ontmythiserings-procédé heeft inmiddels allerlei namen gekregen (van voor- en tegenstanders).

Men noemt het b.v. nieuw verwoorden — eigentijds vertolken — omsmelten — omzetten — vertalen van de N.T.-boodschap.

Welnu, als Judas het doen van de insluipers in de gemeente, die hij hier op het oog heeft, omschrijft met de werkwoordsvorm 'meta-tithentes', dan bedoelt hij precies datzelfde procédé, dan is een vertaling als „die Gods genade omzetten in (event. „vertalen tot” of zo) losbandigheid” precies raak.

Zo sprong men toen óók al met de prediking (het getuigenis, en de brieven) van de apostelen om. Men zegt tegenwoordig nu wel, in het voetspoor van Bultmann, dat pas wij, mensen van de 20e eeuw met zijn streng-zakelijk wetenschappelijk denken, voor de noodzaak van zulk een ont-mythisering staan, maar wie eerlijk de evangeliën en de brieven van het N.T. onderzoekt, ziet dat de apostelen zelf al te maken hebben gehad met zo'n omsmeltings-procédé als Bultmann voorstelde, en... dat ze die methode fel hebben afgewezen! Bzonder duidelijk blijkt dat in de brief, waaraan Judas zoveel ontleend heeft: 2 Petrus. Daar komt zelfs de term 'mythe' (en daarmee de probleemstelling mythe/werkelijkheid, die pas bij ons op zou kunnen komen) voor. 2 Petr. 1:16: „Wij zijn geen kunstig bedachte mythen nagevolgd, toen wij u verkondigden de kracht en de komst van onze Here Jezus Christus, maar wij zijn ooggetuigen geweest van Zijn majesteit.”

Uit die brief blijkt verder, dat met name ook de

Redactieleden

Ds H. Amelink, Prof. dr H. J. Jager, D. W. L. Milo, Prof. C. Veenhof, Ds G. Visee.

Adres van de Redactie

Ds H. Amelink, Waal 5, Langerak (Z.-H.), tel. 0 1843 - 232.

Gereformeerde Persvereniging „Opbouw”

secretaris-penningmeester: W. Kaper, van Lynden van Sandenburglaan 16, Utrecht. Tel. 0 30 - 711450. Giro 448367.

Administratie abonnementen:

Drukkerij Steenberg, Slotlaan 220, Zeist. Tel. 0 3404 - 12452.

Abonnementsprijs

f 15,— per jaar (bij vooruitbetaling) Zeist. Giro 233117.
Advertentieprijs ... 20 ct per mm.
Familieberichten ... 15 ct per mm.

boodschap van Christus' wederkomst en het brengen van de nieuwe aarde in die weg destijds de-mythiserend behandeld werd. Dat men daarmee (althans in die vorm) spotte, 2 Petr. 3:3, Judas: 18. Maar dat betekent niet, dat men dus de hele christelijke boodschap van de vernieuwing van de aarde door Christus bij Zijn komst afwees. Neen, net als nu ging men die boodschap „nieuw verwoorden”, „overzetten”, „vertalen” in gedé-mythiseerde vorm. Men zei: de bedoeling van deze mythe is... en dan kwam het. Dat wat Paulus, Petrus, Johannes en de anderen nu „eigenlijk” bedoelden.

En wat dan bij de boodschap van opstanding-wederkomst-nieuwe aarde het resultaat van de omsmelting werd, dat weten we b.v. van 2 Tim. 2:17, 18. Eén van de zeer weinige plaatsen, waar de apostel Paulus Gnostische dwaalleraars bij de naam noemt: „Tot hen behoren Hymenaeüs en Filétus, die uit het spoor der waarheid geraakt zijn met hun bewering, dat de opstanding reeds heeft plaatsgevonden...” Wij zouden tegenwoordig zeggen: men „vertaalde” de opstandingsbelofte zódanig, dat men *dézerzijds* maakte, wat de apostelen *genezijds* verkondigd hadden. Zeiden de apostelen: het wereldeinde nadert, dan komt Christus terug. Hij komt op de wolken en maakt dan alle dingen nieuw, door vuur heen; dan de-mythiseerde men dat tot: de nieuwe wereld is al aangebroken, de opstanding van alles tot nieuw leven is hier. Om Gods wil, in Christus' naam: weg met alle bekrompenheid en onrecht van vroeger. Grijp nú het nieuwe, het 'eeuwige' leven!

Het laat zich verstaan, dat men, na zodanige omwerking van Christus' beloften in hoge mate ontevreden werd met de wereld waarin wij nu leven. En dat niet alleen in politiek en maatschappelijk opzicht (onrecht; denk aan de vele slaven van die tijd), maar ook wat betreft de vele ziekten, narigheden, en allerlei teleurstellingen waarvan dit leven zo vol is. Als je het evangelie van Christus opvat als een belofte dat je aanstonds een hemel op aarde krijgt, natuurlijk: dan wil je ook in alle opzichten „de nieuwe vrijheid” genieten!

En zo liep bij deze mensen Gods genade uit in losbandigheid (vooral ook sexueel) en... revolutie!

Het is merkwaardig, zo kras als de kerkgeschiedenis steeds weer uitmondt in deze tragiek. Judas strooit kwistig met voorbeelden uit het O.T.: zondvloed-generatie, Sodom, woestijngeneratie, enz. enz. Wij kennen uit later tijd zulke aangrijpende drama's als van de wederdopers in Münster (Jan van Leiden) met volgsagen anarchie, ontbinding van het huwelijk, afschuwelijke seksuele uitpattingen, alles onder de leus „Het Koninkrijk Gods is er nu”.

Wij zien niettemin de geschiedenis zich keer op keer herhalen. Begrijpelijk, als men zich het uitzicht op de nieuwe aarde, die Christus brengt, beneemt!

Dáár ligt dan ook de remedie: „... verwachtinge de ontferming van onzen Here Jezus Christus ten eeuwigen leven.”, vs 21.” A.

KERKNIEUWS

BEROEPEN: te Haren (Gr.): ds G. Mul te Deventer; te Wormer: ds A. Koers te Gorcum; te Den Helder-B: ds R. T. Urban te Ferwerd-Hallum.

BEDANKT: voor Lincoln (Can): ds A. Geelhoed te Hasselt-B.

DS J. B. WELMERS — De kerkeraad van Lange-slag (binnen verband) besloot in zijn vergadering van 27 oktober jl. ds J. B. Welmers geheel af te zetten van zijn dienst overeenkomstig de art. 79 en 80 van

de K.O. De kerkeraad deed dit na een uitspraak van de classis Zwolle (binnen verband) van 10 september jl., welke uitspraak gedaan werd met advies van de deputaten ad art. 79 K.O.

DS D. J. VAN STELTEN — Het adres van ds D. J. van Stelten, die enige tijd geleden als zendeling op Nieuw-Guinea naar Nederland terugkeerde, is voorlopig: Oud-Loosdrechtsedijk 128, Oud-Loosrecht.

ADRESSEN

Gereformeerde Kerk Zaanstreek-Centrum: Scriba W. Dijkers, Floresstraat 12, Wormerveer, tel. 02980-84142.

Dame, 57 jaar, goede omgeving, sportief type,

WIL GRAAG CORRESPONDEREN MET DAME OF HEER,

om zo de gezichtskring te verruimen.

Brieven onder nummer 2711 bureau „Opbouw”, Slotlaan 220, Zeist.

Bent U al lid van de **GEREF. KORR. KLUB** voor dames en heren van alle leeft.? Wij hebben te **wenig** Algem. Ontw. **HEREN-LEDEN!** ± 25-60 jr. Inl.: Postbus 58, Den Helder.

CHR. M.A.V.O.-SCHOOL - UITHOORN

Gevraagd wegens uitbreiding aantal klassen en pensionering van een collega

2 leraren (leraresen)

Uithoorn is een snel uitbreidende gemeente in de onmiddellijke omgeving van Amstelveen, waarmee het een kwartierverbinding heeft. Bovendien ligt het gunstig tussen Haarlem en Utrecht.

Vergoeding verhuis- en inrichtingskosten volgens Rijksregeling.

De gemeente stelt woning beschikbaar.

Sollicitaties aan de dir. C. J. Stahlie, Herman de Manlaan 11, Uithoorn. Tel. 0 2975 - 3909.

Het verheugt ons u, mede namens onze ouders, te kunnen berichten dat wij het voornemen hebben op 4 dec. 1970 om 3 uur in het huwelijk te treden, in het raadhuis te Hoogeveen.

De kerkelijke bevestiging van ons huwelijk zal D.V. plaatsvinden in een kerkdienst, uitgaande van de Geref. Kerk (Vrijgemaakt) te Hoogeveen, waarin zal voorgaan de weleerwaarde heer Ds. H. Stolk. Deze dienst wordt gehouden om 3.45 uur in de Oosterkerk te Hoogeveen.

Receptie van 5 tot 7 uur in de ontvangsthal van deze kerk.

DICK BIJL Hoogeveen Bosboomstr. 23
EMMY DE GROOT Hoogeveen Ruysdaelstr. 17

Toekomstig adres:
Klimopstraat 14, Wezep.

Heden heeft de Heere, na een kortstondige ziekte, tot Zich genomen onze lieve vrouw en moeder

HENDRIKA VAN FAASSEN
Echtgenote van H. Hobbelink

op de leeftijd van 31 jaar.

Psalm 42 : 1 (ber.)

H. HOBBELINK
Herman
Martin
Gerlinde

Eibergen, 23 november 1970
Beukenlaan 81

De begrafenis vindt plaats vrijdag 27 november op de Oosterbegraafplaats te Enschede.

Heden heeft de Heere na een kortstondige ziekte, tot Zich genomen, onze geliefde dochter, behuwd- dochter, zuster en tante

HENDRIKA VAN FAASSEN
Echtgenote van H. Hobbelink

op de leeftijd van 31 jaar.

Psalm 42 : 1 (berijmd)

Familie van Faassen
Familie Hobbelink

Enschede, 23 november 1970.

Christus zal éénmaal zonder zonde aanschouwd worden door hen die Hem tot hun heil verwachten.

(Hebreeën 9 : 28)

Slechts enkele weken na het overlijden van onze zuster Martina, nam God geheel onverwachts van ons weg onze zeer geliefde zuster, schoonzuster en tante

MARIA MAGDALENA TEUBINA KOK

op de leeftijd van 75 jaar.

De HEERE onthief haar alzo van haar aardse zorgen en eenzaamheid.

Lunteren, Honskamperweg 4,
R. KOK
J. KOK-VIVEEN
Haarlem, Goltziusstraat 24,
E. W. KOEN-KOK
P. KOEN
Neven en nichten

Leersum, 24 november 1970
Planterslaan 43.

De overledene is opgebaard in de rouwkamer van ziekenhuis „Oudenrijn” te Utrecht, waar gelegenheid is tot condoleren op vrijdag 27 nov. van 19.00-20.00 uur.

De teraardebestelling zal plaats hebben zaterdag 28 november om 12 uur vanuit de aula op de Nieuwe Begraafplaats „De Donderberg” te Leersum; gelegenheid tot condoleren na afloop van de begrafenis in de aula.

Want Uw goedertierenheid is beter dan het leven; mijn lippen zullen U roemen. Ps. 63 : 4.

De Heere vervulde haar wens en nam plotseling uit ons midden weg onze goede vriendin

LENY KOK

op de leeftijd van 75 jaar.

Utrecht,
J. van Aller
E. J. van Aller-Rietveld
G. Attema-van der Laan
W. Kaper
J. Kaper-Vos
K. Mobach
J. F. Mobach-Amesz
A. A. van Oord-Visser
J. Schuurman
G. Schuurman-Melder
Kampen,
C. Veenhof
M. M. Veenhof-Bakker
Utrecht,
N. J. van Wieringen
R. Wristers
E. M. Wristers-Blom
Zaltbommel,
P. C. van Wijk
P. van Wijk-van Noordennen

24 november 1970.

Deze week brengt het weekblad Kerknieuws

onder redactie van W. C. F. Scheps en drs N. Scheps een uitvoerig verslag van de vergaderingen van de Gereformeerde synode over de verontrusting.

Wie zich abonneert, ontvangt gratis de nog verschijnende nummers van dit jaar en voor zover de voorraad strekt, ook de nummers gewijd aan de vernieuwing in de Ned. Herv. Kerk en het jubileum van Kerk en Wereld. Wie zich voor een jaar abonneert, ontvangt een pocket. Een lijst van voorradige pockets zenden wij U toe. Vraagt U eens een proefnummer.

Abonnementsprijs f 17,40 per jaar. Adm. postbus 2100, Den Haag. Telefoon 0 70 - 838372. Postrekening 1534121.

Bij voldoende belangstelling geven wij een verslag uit van de laatste synode van de Gereformeerde Kerken Vrijgemaakt te Hoogeveen. Prijs: ± f 5,-. Bestelt U vooral spoedig!

Drukkerij Steenberg

ZEIST - TELEFOON 03404 - 12452

Periodieken

Boekwerken

Handelsdrukwerk